

Lieksan kaupungin lausunto valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten kohteiden inventoinnista

Kaupunginhallitus 03.04.2023 § 131
171/00.04.00/2023

Valmistelija

Elinvoimajohtaja vt. maankäyttöpäällikkö

Museovirasto pyytää Lieksan kaupungilta lausuntoa 14.4.2023 klo 16 mennessä Lausuntopalvelu.fi -sivuston kautta valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten kohteiden (VARK) inventoinnista.

Inventoinnin lähtökohtana ovat valtakunnalliset alueiden käyttötavoitteet, jotka ovat osa maankäyttö- ja rakennuslain mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. Tavoitteena on, että valmistuttuaan se voisi tulla valtioneuvoston hyväksymäksi valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaiseksi inventoinniksi. Lausunnoissa toivotaan otettavan erityisesti kantaa kohdevalikoiman laatuun ja kattavuuteen, taustamateriaalin riittävyyteen sekä ympäristövaikutusten arvioinnin onnistumiseen.

Museovirasto on toteuttanut valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten kohteiden (VARK) inventoinnin yhteistyössä alueellisten vastuumuseoiden ja Metsähallituksen kanssa vuosina 2018–2022. Inventointi kattaa koko Suomen lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakuntaa.

Arkeologisesti merkittävät arkeologiset kohteet ja alueet esitellään ”VARK-kuuleminen sivustolla https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/VARK/asp/v_default.aspx, jossa on mahdollista antaa niihin liittyvää kohdekohtaista palautetta. Myös kaikki arkeologisia kohteita koskevat palautteet ovat julkisia ja ne julkaistaan VARK-kuuleminen sivustolla.

Lieksan kaupungin lausunto:

Esitettävänä valtakunnallisesti merkittävä arkeologisena, uutena VARK-kohteena on Haasiinniemi, kohdenumero 100550, joka sijaitsee Ala-Kelvällä. Alueella on muinaisjäänösrekisterin mukaan Haasiinniemen kiinteä muinaisjäänös 42210026, jota nyt siis ollaan esittämässä valtakunnallisesti merkittäväksi arkeologiseksi kohteeksi. VARK-rekisteröinti vahvistaa vielä lisää Haasiinniemen kulttuurihistoriallista arvoa ja statusta.

Lieksan kaupunki on selvittänyt alueen ominaisuuksia ja maanomistusta. Esitetty kohde sijaitsee kolmen eri kiinteistön alueella. Lieksan kaupunki painottaa lausunnossaan, että esitetyistä muutoksista on syytä kysyä maanomistajan kannat, mitä ei ole ilmeisesti tehty. On tärkeää, että maanomistajilla on olennaiset tiedot niistä muutoksista, joita VARK-merkintä mahdollisesti tuo alueiden käyttöön.

Museoviraston VARK-sivuston tietojen mukaan VARK-alueet ovat pääasiassa valmiiksi muinaismuistolain rauhoittamia. VARK-inventointi ei toisi suoria uusia vaikutuksia nykyiseen maankäyttöön. Kohteen liittäminen VARK-inventointiin ei siis sinänsä muuta sen rauhoitusta, koska kaikki muinaisjäänökset ovat lain rauhoittamia. Muinaismuistolain mukaan kajoamisluvan myöntämistä harkittaessa on otettava huomioon muinaisjäänöksen merkitys, joten VARK-kohteilla kajoamisen ehdot voivat olla muita kohteita tiukemmat. Muinaismuistolain mukainen rauhoitus tarkoittaa sitä, että kiinteän muinaisjäänöksen kaivaminen,

peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen ilman lupaa on kielletty. Muinaismuistolain asettamat maankäytön rajoitukset tulee huomioida toimittaessa alueella, jossa on kiinteitä muinaisjäännöksiä. Museoviranomaiselta tulee pyytää lausunto, mikäli tällaisella alueella tai sen välittömässä läheisyydessä suunnitellaan maankäyttöä riippumatta siitä, onko kohteella VARK-status vai ei. Jos kiinteä muinaisjäännös aiheuttaa merkitykseensä nähden kohtuutonta haittaa, hankkeen toteuttaja voi tarvittaessa hakea lupaa kajoa muinaisjäännökseen. Uusia rajoituksia VARK-alueen käyttöön voi tulla, mikäli se on määritetty laajemmaksi kuin muinaismuistolain rauhoittama alue. Koko VARK-alueella tulee huolehtia siitä, että sille määritellyt arvot eivät tule vaarantumaan maankäyttösuunnitelmia toteutettaessa.

Vallitseva maankäyttö muinaisjäännösalueella on sallittua. Metsänhoidollisia toimenpiteitä voidaan useimmiten tehdä myös muinaisjäännösalueilla. Maan muokkaaminen kuten auraus, äestys tai kantojen poisto on kuitenkin kiellettyä, koska niitä ei voida tehdä muinaisjäännöstä vaurioittamatta. Myös peltoviljely on sallittua. Mikäli pelto kuitenkin metsitetään tai suunnitteilla on normaalia kyntöä suurempia toimenpiteitä kuten esim. uusien avo-ojien auraaminen, edellyttävät nämä toimenpiteet museoviranomaisen arvion siitä, aiheuttaako toimenpide muinaisjäännökselle vahinkoa.

Lieksan kaupunki kantaa huolta, että VARK-merkinnän lisääminen esitetylle alueelle vaikeuttaa maanomistajien alueen käyttöä. Alue on osin metsätalousaluetta, mutta alueella on myös rasiiteita, jotka johtavat loma-asunnoille. Lisäksi alueella on vapaa-ajan asunto varasto- ym. rakennuksineen. Lisäksi huolestuttavaa on, että VARK-merkinnällä voi olla vaikutusta myös laajemmin lähialueen kaavoitukseen ja maankäyttöön.

Alueella on voimassa oleva Pielisen rantaosayleiskaava (hyväksytty 31.1.2012), jossa alue on maa- ja metsätalousvaltaista aluetta M, loma-asuntoaluetta RA ja muinaismuistolain nojalla rauhoitettua aluetta SM. Pieni osa alueesta on osa Kiviniemen ranta-kaavaa (hyväksytty 25.6.1975), jossa alue on puistomaisessa kunnossa pidettävää metsätalousaluetta (MM1) ja metsätalousaluetta (MM2). Koko alue kuuluu lisäksi Kolin vaikutusalueen strategisen yleiskaavan 2040+ (hyväksytty 21.12.2021) alueelle, jossa koko ehdotettu VARK-alue on pohjavesialuetta.

Lieksan kaupunki tunnistaa kiinteän muinaisjäännöksen merkityksen, mutta edellyttää, että alueen maanomistajia lähinaapureineen kuullaan esitetystä muutoksesta ennen päätöksentekoa.

Esittelijä	Kaupunginjohtaja
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus päättää antaa esittelytekstin mukaisen lausunnon valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten kohteiden inventoinnista.
Päätös	Kaupunginhallitus päätti antaa esittelytekstin mukaisen lausunnon valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten kohteiden inventoinnista.
Lisätietoja	Elinvoimajohtaja vt. maankäyttöpäällikkö Susanna Saastamoinen, p. 040 1044 009, sähköposti susanna.saastamoinen(at)lieksa.fi

